

Sosyal Mitoloji

Hazırlayan
Ömirbek BEKEZHAN

Atrau 2022

SOSYAL MİTOLOJİ

Yazar

Ömirbek BEKEZHAN

ISBN: 978-625-6444-05-8

1. Baskı

Ağustos, 2023 / Ankara

Yayın Sertifika No

46683

Matbaa Sertifika No

46682

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 472

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi

1396. Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	7
ÖN SÖZ.....	11
MİTOLOJİ.....	15
MİT KAVRAMINI ARAŞTIRMA TARİHİ VE YAPISAL ÖZELLİĞİ.....	21
Felsefede Mit Meselesinin İncelenme Seviyesi.....	21
Mitolojik Bilincin Özelliği ve Yapısı.....	52
Sosyal Ortamın Mitolojik Ölçütleri.....	77
TOPLUMSAL BİLİNÇ VE MİT.....	101
Toplum Bilincinde Mitin Yeri.....	101
Geleneksel Toplumdan Çağdaş Topluma Geçme Sürecinde Mitolojik Bilincin Değişimlere Uğraması.....	130
Sosyal Mit Sistemindeki Teknoloji Mitolojisi.....	156
Felsefe ve Mit.....	180
KAYNAKÇA.....	205

ÖN SÖZ

Çalışmanın esas amacı miti sadece bilincin geçici tarihî devri olarak değil, aynı zamanda bilincin, toplumsal bilincin ayrılmaz parçası niteliğinde incelemektir. Bunun sebebi, son yüzyılın tarihinde dünya çapında önemi olan, insanlığın bilincinde, mantalitesinde genel olarak yaşam tarzında muhteşem değişimlerin gerçekleşmesidir. Bunu arasında halkımızın tarihinin çökmesi ve gelişmesi, kültürümüzün yaşadığı musibetler ile başarılar alışılmış, kalıplaşmış gerçeklerin çoğunu şüpheyle kabul etmeye zorladı. Neden asıl gerçek saydığımız durum uyduruk çıktı? Tarihî gerçekle yalanları nasıl birbirinden ayırabiliriz? Bu sorulara cevaplar bulmaya çalıştık.

Araştırmanın öne koyduğu amaçlardan en önemlisi, mitin toplumsal bilinçte sabit bir parçası olduğunu özetlemektir. Çalışma sırasında bu düşünceyi mitin yaşamının psikolojik, mantıksal mekanizmalarını, sosyal ve kültürel, tarihî koşullarını gösterme vasıtasıyla, bununla birlikte mitin günümüzdeki toplumlardaki belirtilerini terazide tartma yöntemiyle yeterli ispat olduğunu düşünüyoruz. Tabii ki genel olarak bilimin sınırlarını açması neticesinde mitin sinkretik ve arkaik bilinç şekli tarihin kuytu yerlerinde kaldı. Ama bu çalışmada vardığımız sonuç, yukarıda söylediğimiz mekanizmalar var olunca mit ölmez. Ve onun ölmesi de mümkün değil, çünkü o kültür fenomeni, kültürün, manevî arayışların, yaratıcılığın ilham vericisi, varoluşçu ve insanca talepleri bir şekilde karşılayan

kavram olduğunu düşünüyörüz. İnsanın tabiatındaki akıl dışılık onun sabit olmasının kaynağı sayılır.

Toplumsal bilincin, sosyal ve kültürel çevrenin değişimlere uğramasına, gelişmesine uygun olan mitin hep oluştuğu sonucunu da gördük. Mesela, bilimin, tekniğin ve iletişim araçlarının geliştiği dönemde mit yaratmak “mesleğe”, müellifi olan eser yaratıcılığına dönüştüğünü söyleyebiliriz. Bununla siyasetçiler, alimler, gazeteciler vb. gibileri uğraşırlar. Herhangi devletin de imajını yaratmaya, ideolojisini oluşturma çabası bu konuyla ilgilidir.

Bu yüzden biz sosyal mitlerin ortaya çıkmasını ve gerçekleşmesini mümkün olduğu kadar anlatmaya çalıştık. Çünkü sosyal mitlere dolu olan XX. yüzyılın varlığıyla çağrışmaktadır.

12

Biz bu çalışmamızda mitin ortaya çıkması, bilinci etkileme özelliklerini, genel olarak yöntemsel açıdan ve onun günümüzdeki toplumlarda kendini göstermesini net şekilde vermeye çalıştık. Mit, tabii ki, çok anlamlı ve tabiatı hâlâ sonuna kadar keşfedilmeyen bir gerçektir. Bu duygu ile zihin, bilinçsizlik ile bilinç gibi diyalektik ilişkide olan olaylarla sınırlanmış bir kavramdır. Bunun için onun araştırılacak tarafları çoktur. Mit hakkında felsefeden başka psikoloji, mantık, teoloji, etnografya, tarih, kültür bilgisi, siyaset, edebiyat, dilbilim, sanat açısından yapılan araştırmaların çoğalması bunun kanıtıdır.

Devletler için mitler ve onlarla ilgili sembollerin ve ritüellerin anlamı önemli bir yere sahiptir. Eski değerlerin yeni teknolojik kültürün başarılarıyla bağlanabileceğini başka ülkelerin tecrübesinden de görebiliyoruz.

Demek, ritüeller ve arketipler çağdaş tekniği kullanmaya herhangi bir engel yaratmazlar. Burada asıl konu, etik açıdan genel insanlığın değerleriyle uyum sağlayan, insanları birleştirmeye ve manevî gelişmeye yönlendiren mitler ile mitolojik arketipleri bulmak ve yaymaktır.

Bilinç, çeşitli ufukların birleştiği bir yerdir. Bilinçteki harika eserlerin biri, mittir. İnsanın bilinci zıtlıklarla da çalışır. Diyalektik kapsamlı düşünme geleneği herhangi olaya kapsamlı, derinliğine, sabırla ve bilglikle bakmamızı ister.

Bu yüzden mitle ilgili görüşler zorunlu olarak ters olmalı veya onu ortadan kaldırmak için mücadele etmek gerekir gibi görüşün olmaması gerekmektedir. Buradaki amaç, mitlerdeki genel insanlık, millî, toplumsal bilinç ve bireysel bilincin unsurlarını bulabilmek ve ortaya çıkış nedenlerini belirlemektir. Bu yüzden bu soru silah ve ideolojinin değil, felsefenin boynundaki iştir. Sadece felsefe kendisinin kategoriler silahıyla, yüzyıllarca topladığı bilgeliğiyle bu soruyu kökünden kaldırmayı sağlayabilir.

Kültürün zenginleşmesi, sistemleşmesi mitte örnekler halinde yansıtılır. XX. Yüzyıla felaketler getiren “siyasî mitoloji” kültürel mitlerle değiştirildiği zaman manevî ilerlemenin bir türü olur. Kültürler meydanı mitlerin buluştuğu meydandır. Ama onun zararı siyasî mitolojiden daha zayıf olmalı, bu anlamında “sosyal mitoloji” kendisini başka aşamasında, çeşitli tekrar edilmeyen kültürlerin çatışması şeklinde olacağını umut ediyoruz.

Miti kültürde yok edilemeyen fenomen niteliğinde algılamak, onu manevî, insanca ve kültürel yönden anlam, gerçek arama süreci çerçevesinde kabul etmekle ilgilidir.

Günümüzde mitoloji araştırmacılarının arasında mit hakkında gerçekler dünyasında insanı farklı duyguyla yaşatabilecek bir yaklaşım olduğu düşüncesi şekillenmektedir. Ama bu sadece herhangi bireyin iç dünyası değil, sosyal gerçek âlemidir, çünkü mit sadece sosyal ve duygusallık mekânında ortaya çıkar.

Ömirbek BEKEZHAN
Atrau/Kazakistan

KAYNAKÇA

- Abay. Eki Tomdık Şığarmalar Jınaǵı.** (1986). Almatı.
- Abdina A. (2012). *“K.Otkritost Kak Printsip Tselostnosti Çelovekal/ Mnogomernost Ī Tselostnost Çeloveka V Filosofii, Nauke, Religii”.* **Materialı mejdunarodnoy nauçno-obrazovatelnoy konferentsii.** Kazan: Kazan. Un-t. s.404.
- Akatayev S. (1990). **Kün Men Kölenke.** Almatı.
- Asemkulov T. (2002). **Altın kayıs saltı.** Altın Orda. №56. s. 4.
- Avtonomova N.S. (1990). **Mif: Haos Ī Logos // Zablujdayushisya Razum? Mnogoobraziye Vne Nauç. Znaniya.** Moskva: Politizdat. 205
- Barthes R. (1989). **Īzbranniye Raboti. Semiotika. Poetika.** Moskva: Progress.
- Baudrillard J. (1995). **Sistema Veşey.** Moskva.
- Batigin G.S. (1992). *“Metamorfozi utopiçeskogo soznaniya// Kvintessentsiya: Filos.almanah”.* Moskva: Politizdat, s.400.
- Baturina O.V. (2009). **Peyzajnaya Jivopis.** Kazahstana. – Almatı: Areket.
- Bell D. (1999). **Gryaduşeye Postindustrialnoye Obşestvo. Opıt Sotsialnogo Prognozirovaniya: Per. S Angl. M.: Academia.**
- Berdıyayev N.A. (1990). **Īstoki Ī Smısl Russkogo Kommunizma.** - Moskva.
- Bogomolov A.S. (1982). **Dialektiçeskiy Logos.** Moskva.

- Böll H. (1991). **Frankfurtskiye çteniya.//Samosoznaniye evropeyskoy kulturu XX veka.** Moskva: Politizdat.
- Bulgakov S. (1911). **Dva Grada.** C. 2. Moskva.
- Campbell J.(2002). **Mifi, V Kotorih Nam Jit.** Moskva: İD "Gelios".
- Camus A. (1990). **Buntuyuşiy Çelovek. Filosofiya. Politika. İskusstvo. Per. S Frants.** Moskva: Politizdat.
- Cassirer E. (1989). **Opıt O Çeloveke: Vvedeniye V Filosofiyu Çeloveçeskoy Kulturu//Problema Çeloveka V Zapadnoy Filosofii.** Moskva: Progress.
- Cassirer E. (1990). **Tehnika Sovremennih Politiceskih Mifov.// Vestnik MGU. №2.**
- Çudinov E. M. (1977). **Priroda nauçnoy istini.** Moskva.
- Einstein A. (1966). **Sobraniye Nauçnih Trudov.** C.3. Moskva.
- Eliade M. (1994). **Svyaşennoye İ Mirskoye.** Moskva: Progress.
- Erasov B.S. (1972). **Tropiceskaya Afrika: İdeologiya İ Problemi Kulturu.** Moskva.
- Frazer D. (1983). **Zolotaya Vetv: İssledovaniye Magii İ Religii / Per.s angl. 2-e izdaniye. - Moskva: Politizdat.**
- Filosofiyalık Sözdik.** (1998). Almatı.
- Fromm E. (1990). **Begstvo Ot Svobodı.** Moskva: Politizdat.
- Friçe V. (1918). **"Poeziya jeleznoy rasi". Vestnik Jizni. №2.– S.99-105.**
- Gadamer H.-G. **Aktualnost prekrasnogo. / Per. S nem..- M.: 1991.- 24.** Toporkov A. N. **Mifi i mifologiya XX veka: traditsiya i sovremennoye vospriyatiye//Ahmetova M.V. (sost.) Sovremennaya rossiyskaya mifologiya M.: RGGU, 2005. — s.285. — (Traditsiya-tekstfolklor: Tipologiya i semiotika).**
- Golosovker Y.E. (1987). **Logika mifa.** Moskva: Nauka.

- Gorohov V. (2007). **İnnovatsionno-Oriyentirovannaya Sotsialnaya Otsenka Tehniki Kak Vid Sotsiotehniçeskogo Proyektirovaniya**. Alma mater. №9.- S.18.
- Guloga A.V. (1984). **Mif İ Sovremennost.//İnostrannaya Literatura**. №2.
- Guryeviç P.S. (1991). **Ernst Cassirer fenomenologiya mifa. Filosofskiye nauki**. №7.
- Grigoryev V. İ. (1978). *"Problema tsennosti i sotsialnoy tehniki"*, Vestn. Mosk. Un-ta. Ser. Filos. - №6. - S.48.
- İordanskiy V.B. (1982). **Haos İ Garmoniya**. Moskva.
- Jung C. G. (2001). **Psihologiçeskiye Tipı./ Per. S Nem.** Moskva: EKSMO-Press.
- Hamidov A. (2002). **Mirootnoşençeskiye İ Sotsiumniye İstoki İ Osnovaniye Ekologiçeskogo Krizisa // Otçujdeniya İ Problemi Ekologii (Na Materialah Kazahstana)**. - Almatı: İstitut filosofii i politologii MON RK.
- Hans Hünther. (1997). **Poyuşaya rodina. (Sovetskaya massovaya pesnya kak vırajeniye arhetipe materi) // Voprosı literaturı**, №7-8.
- Hasen Oraltay (1996). *"Beseudin Biri"*. **Jalın**. №: 5-6. s.43,46.
- Hegel H.F. (1971). **Nauka Logik**. C.1. Moskva.
- Huizinga J. (1991). *"Homo Ludens. Opt issledovaniya igrovogo elementa v kùltüre"*.//**Samosoznaniye evropeyskoy kultırı XX veka**. M.: Politizdat.
- Hübner K. (1996). **İstina Mifa**. M.: Progress.
- Jung C.H. (1994). **O Sovremennıh Mifah:Sb.Trudov.Per.S Nem.**- M.Praktika.
- Kant İ. (1964). **Soçineniye**. C.37. Moskva.
- Kantor K.M. (1990). *Dva proyekta Vsemirnoy istorii. //Voprosı filosofii*. №2. 1990. s. 78.

- Karasev V. (1990). **Voprosı Filosofii** №2.
- Kessidi F.K. (1989). **K Probleme Proishojdeniya Greçeskoı Filosofiyi // Vernant J.P. Proishojdeniye Drevnegreçeskoı Mıslı**. M. (Moskva).
- Kodar A. (1994). **Kanağat Kanağatı**. Almatı.
- Kondıbay S. (2004). **Arğıkazak Mifologiyası**. Almatı: Dayk-Press.
- Kondıbay S. (2008). **Tolık Şığarmalar Jınağı**. "Kazak Mifologiyasına Kirispe". 1. Tom. Almatı: "Arıs" baspası.
- "Kondıbay Serikbol muraları: Alemdik mifologiyanın damuına janaşa közkaras". **Halıkar.Gıl-Teor.Konf.Materialdarı**. (2018). Aktau, "Ekojan" ÖK baspası, s.465.
- Levy-Brules. (1930). **Pervobıtnoye Mışleniye**. Moskva.
- Lévi-Strauss C. (1985). **Strukturınoy Antropologiya**. M.
- Losev A. F. (1991). **Dialektka Mifa. //Filosofiya. Mifologiya. Kultura**. M.: Politizdat.
- Lotman Y. M. (1991). **Vıhod İz Labirinta //Eco U. İmya Rozi.v**. Moskva.
- Louis Pauwels, (1990). **Jacques Bergier. Utro magov**. Moskva.
- Mamardaşvli M.K. (1992). **Vvedeniye V Filosofiyu. // Novıy Krug**. N:2.
- Materialı svobodnoy entsiklopedii Wikipedia. Opređeleniye "Mesto pamyati" //Elektronnyy resurs. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/ Mesto pamyati](https://ru.wikipedia.org/wiki/Mesto_pamyati) (tarama tarihi 30.10.2015).
- Mifologičeskiy Slovar**. (1990). (Gl.red. E. Meletinskiy). - Moskva: Sov. entsiklopedia, s.672.
- Müller M. ve Potebnya A. A. (1990). **Teoretiçeskaya Poetika Kitabı Boyınşa Berildi**. M.,
- Naurızbayeva Z. (2005). **Evropeyskiy İntellektualnıy Traditisonizm XX Veka İ Kazahskaya İdeologiya//**

- Mirovaya Kulturolojiçeskaya Mısl. Traditsiya.**
Almatı: Jazuşı.
- Naurzbayeva A.B. (2001). **“Net” İ “Da” Gumanizma F.Nietzsche: Opıt, Osmısleniye Sverhçeloveka V Gorizonte Metafiziki Mifa.** Evraziya. №1. S. 28-32.
- Naydış V.M. (2004). **Filosofiya. Mifologiya. XIX-Naçalo XXI V. M. : İZD. ALFA-Moskva.**
- Nietzsche F. (1990). **Antihristianin. //Sumerki Bogov. M., Politizidat.**
- Nısanbayev A.N. ve Suleymenov F. M. (1991). **Mejdu Mifom İ Razumom: İz Opıta Duhovnih İskaniy XX Veka. A.**
- Nısanbayev A. ve Abjanov T. (1992). **Adamğa Karay Bet Bursak.** Almatı.
- Nurmuratov S. Korkıt atanın ömir filosofiyası//Kazak filosofiyası tarihi (ejelgi daurden kazirgi zamanga deyin) Kazak filosofiyasının kalıptasuvı: ejelgi türkilik deur/Z.K.Şaukenova jane S.E: Nurmuratovtn jalpı redaksiyasimen. – Almatı: KR BGM GK Filosofiya, sayasattanı jane dintanı institutı, 2014.
- Orınbekov M. (1996). **Ejelgi Kazaktın Dünyetanımı.** –Almatı: Gılım.
- Orgış V.P. (1986). **Antiçnaya Filosofiya İ Proishojdeniye Hristiyanstva.** Minsk.
- Panarin A. S. (1996). **Filosofiya Politiki.** Moskva: Novaya Şkola.
- Panov V.G. (1992). **Emotsii. Mifi. Razum.** Moskva.
- Pelipenko A.A. (1994). **Kulturnaya Dinamika V Zerkale Hudojestvennogo Soznaniya. //Çelovek. №4. s. 66.**
- Petrov M.K. (1992). **Mifi nauçno-tehniçeskaya revolütsiya. Voprosı Filosofii. №6. S. 64.**

- Popopkin A.V. (2015). **Russkiye Filosofi İ Faşizm: Kprobleme İntellektualnogo Soblazna Natsionalizma//Rossiya İ** ATR. №: 2. s. 40-51
- Popper. (1992). **Otkritoye Obşestvo İ Yego Vragi. C.2** Moskva: s. 39
- Popper C. (1997). **Tarihşıldık Jutandığı. A. Gılım.**
- Potebnya A.A. (1990). **Teoretiçeskaya Poetika. M.**
- Plutto P. A. (2014). **İssledovaniye Realnosti Sotsiokulturnogo Virtualnogo: Opıt Analiza Sotsiokulturnih İllyuziy.** Moskva: ProgreeTraditsiya.
- Rapp F. (1989). **Perspektivı Tehniki//Filosofiya Tehniki V FRG:Per. S Nem. Angl.** Moskva: Progress.
- Rozin V.M. (2001). **Filosofiya Tehniki. Uçebnoye Posobiye Dlya Vuzov. - Moskva:**
-
- 210
-
- NOTA BENE. s.456.
- Samugin S.İ., vd. (1996). **Religiovedeniye: Sotsiologiya I Psihologiya Religiyi. Rostov-na-Donu.**
- Samiy polnyy sovremennyy sonnık: 100000 tolkovaniy // Avtor.-sost. Vera Nadejdina. (2008). Moskva: Harvest.**
- Schelling F. (1989). **Soçineniye V 2-H Tomah.** Moskva: Mısl. C.2.
- Schweitzer A. (1973). **Kultura İ Etika.** Moskva.
- Schadewald V. (1989). **Ponyatiya "Priroda" İ "Tehnika" U Grekov// Filosofiya Tehniki V FRG: Per.S Nem.İ Angl. / Sostavl. İ Predisl. Ts.G.Arzakanyana İ V.G. Gorohova.- Moskva:Progress.**
- Steblin-Kamenskiy. (1976). **M.İ. Mif.** Leningrad.
- Svasyan K. (). **Predisloviye//Nietzsche. Sobraniye Soçineniy. C.1. s.6.**
- Şaripova D.S. (2008). **Oçerki Kazahskogo İzobrazitelnogo İskusstva. Period Stanovleniya (1930-1950-Ye Godı). Monografiya. – Almatı: "Arda".**

- Şonina L. (2001). *“Ot stereotipa k sloganu // Psihologiya i psihoanaliz reklamu”*. **Uçebnoye posobiye dlya fakultetov psihologiyi, sotsiologii, ekonomiki i jurnalistiki**. – Samara: İzdat.Dom BAHRAM. – Moskva.
- Şupp F. (1986). **Orgış V.P. Antiçnaya Filosofiya İ Proishojdeniye Hristianstva Kitabınan**. Minsk.
- Taylor E.B. (1989). **Pervobitnaya Kultura: Per. S Angl.** – M.: Politizdat.
- Toporov V.N. (1995). **Mif. Ritual. Simvol. Obraz. İssledovaniye v oblasti mifopoetiçeskogo**. İzbrannoye. Moskva.
- Ulyanova L. (2015). *“Sakralnaya geografiya” kak nauçnaya kontseptsiya*. **Jurnalny klub İntelros “Samopoznaniye”** №1. Elektronnyy resurs: www.intelros.ru.
- Ulyanovskiy A. (2001). *“Sotsialno-filosofskiy osnovi i printsipi mifodizayna//Psihologiya i psihoanaliz reklamu”*. Samara:İzdat. Dom BAHRAM-M. s.752.
- Vernant J.P. (1988). **Proishojdeniye Drevnegreçeskoy Mıslı**. M.,1988. -292 c.
- Yegorov N.İ. (2019). *“Duhovnoye naslediye Serikbola Kondıbayı i sovremennıye problemi izuçeniya türkskoy mifologii.”// “Serikbol Kondıbay muralarındağı arğıkazak mifologiyası jane Ulı Dala örkeniyeti”*. II halıkaralılık gılnı-teoriyalık konferentsiya materialdarı. Nur-Sultan, 28 mamır 2019 jıl. – Almatı: “Arıs” baspası, 2019. – 336 sayfa
- Posledniy Mif XX Veka. Nauka İ Religiya.** (2000). №2. s. 87-93.